گاگەش ئەم دەفتەرەی تایپ کردۆتەوە

هۆنراوە

مامۆستا ئەحمەدی هەردی

www.gagesh.com
کەریم دانشیار

تانگۆی کوردی

تاقانە خونچەکەی باخی ژیانم..
زیندوو کەرەوەی ئاواتی بێ گیانم !
ڕۆشنکەری ڕێگای ژین و مانم..
با لە دەستی ژینی پەستی شار و دێ، شار و دێ
ڕاکەین و ڕوو بکەینە چۆڵ و هەردێ، ناو هەردێ .
تەنیا، وەك ئاسکۆڵەی کۆسار،
ڕوو بکەینە قەد شاخ و ناو گوڵزار.
******
لە قەد پاڵی شاخی هەزار بە هەزار..
لە سای سێبەری درەختی ناو گوڵزار.
کونجێ بکەین بە هێلانە و هەوار..
دەست لە گەردن، تاکوو مردن، شۆخ و شاد، شۆخ و شاد
خەمی دنیا بە ماچ بدەین بە باد، هەر بە باد
گۆنات هەڵمژم پڕ بە دەم
سوور هەڵگەڕێی هێندە ماچت کەم..!

1939 سلێمانی
ئەم هۆنراوەیە لە سەر ئاوازێکی ڕۆژئاوایی داندراوە.

دڵێکی تێکشکاو

بە سەرسامی لەسەر لوتکەی بڵندی گەنجی وەستاوم !
شریتی عومری ڕابوردووم وەکو خەو دێتە بارچاوم

شریتی چی ؟ سەراپا سەرگوریشتەی ناهومێدیمە
فلیمی پڕ لە ناسۆری هەرەس هێنانی لاویمە

تروسکەی تیا بەدی ناکەم، سەرنجم چەندە لێ داوە.
لە تاپۆی نامرادیم و تەمی ناسۆری بەولاوە.. !

ئەوی ئەوساکە ڕوناکی ئەدا بەم ژینە شێواوە
دڵێکی پڕ لە ئاهەنگ بوو، کە ئێستا پاکی ڕووخاوە .. !

******

بەڵێ ئەوسا دڵێکم بوو، کە سەرچاوەی ژیانم بوو
دڵێ: مەڵبەندی ئاوات و تەوژم و تینی گیانم بوو

دڵێ: گوڵزاری دڵداری و بەهەشتی خۆشەویستی بوو
وەکو بتخانە مەیدانی بتی جوانی پەرستی بوو

لە گەڵ گریان و هاواری هەژارانا لە شینا بوو
لە گەڵ ناڵەی کەسانا لە خورپە و ڕاچەنینا بوو

لە ژێر سایەی ئەوینێکا ، هەموو سیحرێکی پۆشی بوو
لە کونجێکی خەراباتا ، خەریکی بادەنۆشی بوو

دڵێ بوو: دار و دیواری هەموو مەستی نیگارێ بوو
هەموو سوچێکی دەسکردی ، بەڵێنی تاقە یارێ بوو

دڵـێ، خونچـەی تـەمای وابوو، لـە خۆشی ئـەو دەمـی واکا
کـە تیشکـی ئـەو لـە لێوی دا، گوڵاوپڕژێنـی دنیا کا.. !

دڵـێ، ئامادە بوو، تاری، هـەزار ئاوازی لـێ هـەستـێ
بـە مـەرجـێ: گوڵبـەدەم جارێ بـە مـەستی لێی بدا، دەستـێ!

تـەلاری دڵ، کـە دیواری وەها مـەستـی ئـەوینـی بوو :
لـە باوەش گرتنـی باڵای، هـەموو ئاواتـی ژینـی بوو..!
....
....

وەنـەوشە و نێرگز و شەوبۆ ، هـەموو سەرخۆشی تاسەی بوون
لـە تـەك سروەی بـەیانیدا: تـەمـاداری هـەناسەی بوون. !
....
....

هـەموو پێکێکی مـەینۆشی، بـەیادی ئـەو، کـە پڕ(مـەی)بوو
لـە مـەیخانـەی دڵا کـەیلی بزەی ئـەو جووتـە لێوەی بوو !

هـەموو پاڕانـەوەی وابوو، بـە شێوان و سبـەینـانـێ :
کـە ڕۆژێ لێوی پڕ تاسـەی لـە سەر دوو لێوی ئـەو دانـێ !

******

کـەچی ئـەو کۆشکی چـەند ساڵـەی، دڵم بنچینـەکـەی دانا
بـە تـەنیا گـەردەلولێکی(نـەهاتـی)، چوو بـە ئاسمانا .. !

هـەموو ئـەو نیاز و ئاواتـەی لـە ناو ناخـی دەروونا بوو
لـە داخـی بێ بـەڵێنی ئـەو بـە جارێ تـەفر و توونا بوو .. !

بـەڵێ، کاتـێ بـەخۆم زانـی، بـەهاری پڕ ئـەوین ڕۆیی
خـەو و ئاواتـی چـەند ساڵـە و بـەڵێنـی پێ گـەیین ڕۆیی.. !

گەلێکم پشکنی دنیا لە دووی ئەو جووتە لێوەی ئەو
هەزار ئەفسووس ! نە ئەو ڕۆژەم بەدی کرد و نە شێوەی ئەو

نە پڕشنگی لە خونچەی دا، نە پەنجەی دا لە تاری دڵ..
نە بەژنی شۆخ و شەنگی بوو بە میوانی تەلاری دڵ

نە چاوانی گوڵی ڕشت و نە کلچێوکێکی پیا هێنا
نە پرچی نێرگزی مەست و، وەنەوشەی شینی داهێنا

نە پێکی نایە سەر لێو و نە بیستم ڕازی شیرینی
نە ماڵ ئاوایی لێکردم نە ئیتر شێوەییم بینی
....
....
....
بەڵێ ، ئێستا ئەوەی جێ ماوە بۆ من ، یادگارێکە
بەسەرهاتی دڵی ورد و بەسەرچوونی بەهارێکە..!

مامۆستا هەردی ئەم هەڵبەستەی لە ساڵی1946 دەست پێکردووە و لە ساڵی 1983 دا تەواوی کردووە.

پێنج خشتەکی لە سەر غەزەلێکی شێخ نووری

قەت نەدەی ئازاری گیانی مەست و بێدارانی شەو
خۆت نەخەیتە بەر شەپۆلی ئەشکی بێ پایانی شەو
ئەی کچی خواوەندی جوانی و ئەی چرای دیوانی شەو!
« خۆت بپارێزە لە ئاهی دڵبریندارانی شەو
نەك خواناکەردە گیرابێ دۆعای نالانی شەو !»

****

وێڵم و تاریکە دەورم، فەڕشی ڕێگەم مەینەتە
بێ کەسم ، تەنیا ئەناڵم، مەرگی خۆمم عەزرەتە
سازی ئاهەنگی شەوانم سۆزی جەرگی لەت لەتە
« یاوەر و یاری ئەنیسم ئاهـ و ئەشکی حەسرەتە
ئافەرین ئەی بارەکەڵلآ دیدەیی گریانی شەو !»

****

وا نەزانی دەستی خەم یادت لە دڵدا دەر ئەکا !
ئەشکی خوێنینم دەلیلە بۆ کەسێ باوەڕ نەکا
گیانەکەم بەو تیشکی چاوەی شەڕ لە گەڵ ئەختەر ئەکا
« دڵ ئەبێتە قەترەیێ خوێن و لە دیدەم سەر ئەکا
هەر کە ڕابوورێ بە دڵما سوحبەتی جارانی شەو »

****

هاودەمێ فەرموی: لەبەرچی کردەوەت گریانە هەر ؟
تافی لاوێنیتە، لاوی، قەڵبەزەی سەیرانە هەر
من وتم سەیران و خۆشی پێشکەشی شادانە هەر
« ئەشکی حەسرەت لازمی جەمعی سیابەختانە هەر
شەونمی سوبحە دەلیلی قەترەیەك گریانی شەو »

****

هەوڵی زۆرم دا لە داوی زولفی ئەو بێ مروەتە
دەرچم و دوایی بهێنم بەم عەزاب و مەینەتە
پێی وتم : بێ سوودە هەوڵت، تاکو ماوی جێگەتە !
« نوری ! لەم پێچ و خەمی زوڵفە نەجاتت زەحمەتە
لای سەخی تەبعان مەحاڵە ڕوخسەتی میوانی شەو. »

هەڵەبجە 1948

چەپکە گوڵێک بۆ ست فاتمە

فاتمە ! دوو چاوی مەستت، پڕ تەلیسمی جوانی یە
پڕ شەرابی خۆشەویستی و ئارەقی یەزدانی یە،
بەژن و باڵاکەت نموونەی هەیکەلی یۆنانی یە،
لار و لەنجەت مۆسیقایە، بەستەیە، گۆرانی یە

بووکی ڕازاوەی خەیاڵم ، گیانەکەم ست فاتمە !
تاقە پڕشنگێکی چاوت ئەوپەڕی ئاواتمە..

گەرچی دڵداری لە خاکی ئێمەدا ئەفسانەیە
هەر بە تەنیا بۆ کوڕی خاوەن تەلار و عانەیە
گیانەکەم ! ئەمما دڵی من لەو دڵە شێتانەیە
بێ ئەوەی هیچ شك بەرێ، کوژراوی ئەو چاوانەیە

هەر بە تەنیا خۆشەویستی شك ئەبەم، ست فاتمە !
سەروەتم ناوێ، بزەی تۆ، ئەوپەڕی ئاواتمە ..

خۆشەویستی وا کە نامەی خوایە بۆ پێغەمبەران
بەرز و ناسك، وەك هەناسەی پڕ گوڵاوی دولبەران
نەك وەکو حەزکردنی دینار و گەوهەر پەروەران
ئەو کەسانەی بۆ قڕانێ، چەندە دڵیان هەڵوەران !

خەڵقی تر پارەپەرستی با بکەن ، ست فاتمە !
من بە تەنیا ، تۆ پەرستی ئەوپەڕی ئاواتمە..

زۆر کەڕەت هانم ئەدا داخی دەروونی پڕ گڕم
بۆتی هەڵڕێژم سکاڵای ناسکی گەرم و گوڕم
داخەکەم کاتێ کە دێمە بەردەمت، واقی وڕم
وام ئەشێوێنێ بە جۆرێ نایەڵێ هیچ دەربڕم!
بووکی ڕازاوەی خەیاڵم ، گیانەکەم ست فاتمە !
گوێیە بۆ ئەم ڕازە شل کەی، ئەوپەڕی ئاواتمە.

سلێمانی 1950

دووچەشنە دڵداری

ئەم دڵەی وەك بت پەرستێ ڕوو ئەكاتە چاوەكەت
نوێژ ئەكا بۆ تیشكی چاو و زوڵفە تێك ئاڵاوەكەت
گەرچی ئەیشێلی بە زەبری قۆندەرە و پێڵاوەكەت
قەت بە دڵڕەق باست ناكەم، نایزڕێنم ناوەكەت

چونكە ئەیزانم تەلاری یارە خواپێداوەكەت
مەستی كردووی، بۆیە نابینێ لە ئاستم، چاوكەت

باخەوان بۆ ئەو مەبەستە گوڵ ئەلاوێنێتەوە
بۆ ئەوەی گەورەی بكا و بۆ پارە بیگۆڕێتەوە
بیفرۆشێ بەو كەسەی خەڵقی ئەڕوتێنێتەوە
بۆ ئەوەی مێزی شەرابی پێ بڕازێنێتەوە

كچ لەلای ئێمە گوڵێكە، بۆیە پەروەردەی ئەكەن
تا بڕازێنێتەوە مێزی شەرابی دەوڵەمەن !

ڕەنگە لات وابێ كە گوایا یارەكەت مارەت ئەكا
یا بە كەیبانووی تەلاری بەرزی ئەم شارەت ئەكا
ئەم خەیاڵەت خاوە، تووشی، داوی ئەو مارەت ئەكا
چونكە وەك گورگێكە، مەیلی ئەو لەش و لارەت ئەكا

ئەو بە تەنیا بۆ گوڵی سەر مێزی بادەی تۆی ئەوێ
هەر كە جارێ بۆنی كردی، جا گوڵێكی نوێی ئەوەێ !

ئـەو، گوڵـی بۆ مێزی بادە و پۆکـەر و یاری ئـەوێ
واتـە تۆی بۆ تێپـەڕینـی کاتـی بێزاری ئـەوێ
من، گوڵم بۆ تۆوی باخـی ژین و دڵداری ئـەوێ
یانـی من، تۆم بۆ ئـەوینـی عومری یـەکجاری ئـەوێ

تۆم ئـەوێ وەك گوڵ لـە باخـی ماڵـی مندا هـەڵبدەی
نـەك گـەڵـی سـەرمێزی ئیمڕۆ بیت و پێخوستـی سبـەی!
من. ئـەوینم هینـی عومرە و، هـی خـەوی شـەوگار نـی یـە
وەك خـەوی خاوەن تـەلار و خاوەنـی دینار نـی یـە
هـەر بووە و هـەرگیز ئـەمێنـێ، هینـی جار و بار نـی یـە
ئاوی لێڵـی کوێرە شیوێ، چـەشنـی هـی ڕوبار نـی یـە

جا ئیتر من قسـەی خۆم پێ گـەیاندی ، بێ درۆ
حـەز ئـەکـەی هـەر وەك پـەپوولـە ڕوو لـە ئاگر کـە و بڕۆ !

ئـەم هـەڵبـەستـە لـەساڵـی 1950دا نووسروە و لـە ساڵـی 1983 دا تـەواو کراوە.

چاوەڕوانی بێهوودە

هەموو ڕۆژێ لە بەر سەیری بتی ئەو بەژن و باڵایە
لە سەر ڕێیدا ئەوەستم، هەتا کوو ئاوی پێم دایە !

بە دوو چاوێ کە شەوقی چاوەڕوانی ئەی ترۆکێنێ
بە دوو چاوێ کە سیرڕی قووڵی لاوێتی ئەدرکێنێ

سەرنجی ڕێ ئەدەم ، ڕێگا، هەموو شێوەی ئەوی تیایە
وەکوو دنیا لە ناو جوانی ئەوا توابێتەوە... وایە

شنەی با، باسی جوانی ئەو بە گوێی مندا ئەچرپێنێ
هەموو دەرکەوتنی شۆخێ، دڵی من دا ئەخورپێنێ

بەڵام خورپەی تەواوی دڵ لە گەڵ هەنگاوی ئەو دایە
کە سەرتاپا لە ئاوازی بەهەشتی خواوە ... پەیدایە

بەڵێ ! کاتێ کە ئەو دەرکەوت، ئیتر من بێ سەر و شوێنم
بە تیشکی خۆری جوانی ئەو، بە جارێ قوڵپ ئەدا خوێنم

وەکو چۆن نەونەمامێ، گەردەلوول ئەیبات و ئەی هێنێ
لەشم موچڕکی دڵداری، وەها ناخی ئەبزوێنێ !

ئەگەرچی وەك خەیاڵی من عەبا دەوری لەشی داوە
لە ئەندام و لەش و لاری بڵند و ڕێکی ... ئالاوە

بەڵام کاتێ کە با چمکی عەباکەی لا ئەدا، تاوێ
ئەڕێژێ پووزی نایابی ، لە سیحری خوایی، لافاوێ

سلێمانی 1951

پەیامی یار

لە یارەوە:
لە شۆخ و شەنگی پارەوە،
لە ڕازی ... پڕ نیانی یا،
لە تەك شنەی بەیانی یا،
پەیام لە یاری جوانەوە،
گەیشتە لام..

******

بەرامەکەی،
گوڵاوی باخی نامەکەی،
کە ئاوی زیندەگانی یە..
شەرابی کامەرانی یە،
گوڵی هیوای ژیانەوە،
گوڵی هیوام..

******

چ نامەیێ ؟
چ پەنجەیێ ، چ خامەیێ ؟
ئەوەندە دڵ ئەکاتەوە !
خەفەت لە بیر ئەباتەوە،
ئەخاتە ناخی گیانەوە:
تەزووی بەتام.

سلێمانی 1958

ڕازی تەنیایی

ژیان و ئەرکی ناخۆشی پەپوولەی ئارەزووی کوشتم
شەرابی جامی دڵداری لە تافی لاوییا ، ڕشتم !
تەمی ڕۆژانی پڕ مەینەت وەها تاریك و چڵکن بوو
نیگاری خۆشەویستی دڵ ، پەری ئاسا، تێیا ون بوو !
شەوی تەنیایی، ڕووناکی چرای ئاواتی ، خنکاندم
دەسی ناکامی ، ئاوازەی دەروونی کەیلی تاساندم
ئەوا ئێستا لەگەڵ زامی ،
دەروونی پڕ لە ناکامی
ئەپێوم چۆڵی سەرسامی

****

لە تەنیایی شەوی ژینا، ئەنێم هەنگاوی کوێرانە !
نی یە دەستێ دەرم بێنێ لە ناو ئەم گۆڕە وێرانە
نی یە جوانێ، سەری کاسم بنێمە سەر دڵی نەرمی !
کە هیلاکی لەشم دەرکا خەوی سەر باوەشی گەرمی
ئەگێڕم چاوی بێ تینم بە تاریکی شەوا، سەرسام
نی یە پڕشنگی دوو چاوی ، کە ڕووناکی بکا، ڕێگام !
بە غەیەری باڵی خەمناکی،
شەوی پڕ ترس و سامناکی !
نییە یەك تۆزە ڕووناکی !

****

نی یە تەنیا پەریزادێ، کە پاڵم پێوەنێ ، نازی
کە بەهرەی سیس و ژاکاوم ببوژێنێتەوە، ڕازی
تریقەی ئەو، تەمی ئەم ئەیسە ڕامالێ لەسەر چاوم
وەکو لای لایە ژیری کا، دڵی منداڵی گریاوم
بەڵێ گوێ هەڵئەخەم بێجگە لە خورپەی سست و لێدانی !
دڵی پەستم ، کە نووزەی دێ بە ئاستەم ڕازی پەنهانی
نییە، هەر دەنگی هیچ نایێ
لە هیچ شوێنێ، لە هیچ لایێ
شەقەی باڵی شنەی بایێ !

سلێمانی 1951